
Hoivan kanssa ajattelua teknotieteellisissä luontokulttuureissa

Maria Puig de la Bellacasa
Matters of Care.
Speculative Ethics in More
than Human Worlds.
Minneapolis: University of
Minnesota Press 2017.
ISBN 978-1-5179-0064-9.

*Hoiva ei ole yhdensuuntaista.
Myös hoivattu muovaa
hoivaajaa.*
(Bellacasa 2017, 219).

Pienenä minulla oli salaisia kirjoja. Jotkut kirjat vain vaativat, että minun piti nautiskella niistä ensin itsekseni, ennen kuin pystyin jakamaan lukuilon muiden kanssa. Yksi salaisista kirjoistani oli 1950-luvun tyttökirjaklassikko *Seljan tytöt*. Minusta tuntui kuin Rauha S. Virtanen olisi kirjoittanut minun elämäni ja ajatuksiani. Vähänpä tiesin, että samalla ta-

valla olivat kokeneet tuhannet ja taas tuhannet lukijat minua ennen ja vielä pitkään minun jälkeeni.

Samanlainen olo minulla oli osuttuani ensimmäistä kertaa Maria Puig de la Bellacasan teksteihin hoivasta enemmän-kuin-inhimillisessä maailmassa: ”Täsmälleen näin minäkin haluan kirjoittaa”. Halusin pitää hänet jonkin aikaa ikiomanani; kanssa-ajatella salaisen ystävänä Marian kanssa. Kuten *Seljan tytökin*, myös Puig de la Bellacasan ”salaisuus” oli vain oma hölmö illuusio. Löysin hän hänet alun perin Donna Harawayn, yhden feministisen tutkimuksen suuren nimen, alaviitteestä. Harawayn ajattelu kulkeekin vahvasti Puig de la Bellacasan rinnalla.

Puig de la Bellacasa on tuotannossaan rakentanut siltaa latourlaisittain orientoituneen tieteen ja teknologiantutkimuksen ja feministisen tutkimuksen välille. Tuore teos *Matters of Care: Speculative Ethics in More than Human Worlds* on hänen ensimmäinen englanninkielinen monografiansa, ja oikeastaan koko hänen tähänastisen tuotantonsa yhteenveto. Kirjan suhteellisen itsenäiset luvut perustuvat hänen aikaisemmin julkaistuihin artikkeleihinsa, jotka muodostavat kuitenkin yhtenäisen ja toisiaan täydentävän kokonai-

suuden. Puig de la Bellacasa kysyy teoksessaan, millaisia haasteita posthumanismi asettaa hoivan etiikalle. Hän kysyy, mitä on hoiva enemmän-kuin-inhimillisessä maailmassa. Hän hahmottelee ei-ihmiskeskeisen etiikan mahdollisuutta asettuen keskusteluun tieteen ja teknologian tutkimuksen, feministisen teorian ja humanistisen ympäristötutkimuksen kanssa.

Kirja jakautuu kahteen osaan, joista ensimmäisessä *Knowledge Politics* -osassa hahmotellaan hoivan antia teknotieteille ja ylipäättään tieteelliselle ajattelulle. Toisessa *Speculative Ethics in Antiecolological Times* -osiossa kehitellään vastavuoroiseen hoivaan perustuvaa uudenlaista maasuhdetta.

Puig de la Bellacasan ymmärrys hoivasta lähtee Joan Tronton yleisestä hoivan määritelmästä, ja hän kirjoittaa palaavansa siihen aina takaisin. Tronton määritelmän mukaan hoivaksi voidaan ymmärtää kaikki arkiset teot, joita teemme ”ylläpitääksemme, jatkaaksemme ja korjataksemme maailmaamme voidaksemme elää siinä niin hyvin kuin mahdollista”. Tronton ihmiskeskainen määritelmä muokkaantuu posthumanistiseen ajatteluun ulottamalla ”meidät” koskemaan paitsi ihmisiä myös kaikkia maailmaa asuttavia eläviä

ja elottomia olioita. Kun hoiva ymmärretään moniaineksisen elämää kannattelevan verkon kutomisena, siirtyy ihminen tarpeineen ja velvollisuuksiineen pois hoivan keskiöstä. Samalla hoivasta tulee elämän ylläpitämisen ontologinen välttämättömyys. Puig de la Bellacasan mukaan määritelmän eettinen ulottuvuus tulee tavoitteesta elää ”niin hyvin kuin mahdollista”.

Teoksen kantavana käsitteenä on *hoivanaihe* (*Matter of Care*), jolla Puig de la Bellacasa täydentää Bruno Latourin (2004) huolenaiheen käsitettä. Latourin toimijaverkostoteoreettisessa ajattelussa luonnollisina pidetyt tosiasiat (*Matters of Fact*) paljastuvat kovalla työllä ylläpidetyiksi ”huolenaiheiksi” (*Matters of Concern*). Huolenaiheen käsite täydentää yhteiskuntatieteellisen tieteen ja teknologian tutkimuksen näkökulmaa, jossa ”faktat” ovat sosiaalisesti ja käytännöllisesti koostettu ja pysyvät hyväksytyinä tosiasioina vain jatkuvasti ylläpidettyinä. Vaikka huolenaiheet eivät olekaan ylihistoriallisia ja muuttumattomia, niillä on siitä huolimatta konkreettisia ja käytännöllisiä vaikutuksia. Puig de la Bellacasa ehdottaa eettispoliittisen maailmasuhteen perustaksi etymologisesti samasta latinankielisestä *cura*-sanasta juontuvaa sanaa hoiva

(*care*). Huolehtiminen voi olla etäistä ja jopa passiivistakin, mutta hoiva on affektiivista, lähelle tulevaa toimintaa. Huoli voi olla yleistä, mutta hoiva on aina henkilökohtaista.

Puig de la Bellacasa haastaa tutkijayhteisön kääntämään kriittisen katseen myös omiin tietämisen tapoihinsa kysyen, millaista on tutkimus, joka tunnustaa hoivan etiikan vaateen myös omissa käytännöissään. Hän kysyy, millaista on hoivan kanssa ajatteleva tutkimus.

Tietämisen ja ajattelemisen tavat eivät koskaan ole viattomia, vaan aina eettispoliittisesti laaduttuja. Tutkimuksen tuottama tieto, tieteenalojen hoivaamat ”totuudet”, ovat vaivalla ylläpidettyjä sommitelmia, jotka muovautuvat yhteisvaikutuksessa eettisten, poliittisten ja oikeudellisten kysymysten kanssa.

Donna Harawayta lainaten Puig de la Bellacasa kirjoittaa, ettei ”syövyttävä skeptisismi voi toimia uusien tarinoiden kättilönä”. Siksi hoivaava kirjoittaminen ei osoittele aukkoja, vaan luo yhteyksiä, kiinnikkeitä ja jatkuvuuksia, eräänlaisia kanssa-ajattelun artikulaatioita. Hoivaava tutkimus on kanssa-ajattelua ja kanssa-kirjoittamista. Kanssa-kirjoitettu tutkimus ei uusinna itsekseen ajattelevaa tutkijaa, vaan sanoo: ”en ole yk-

sin”. Kanssa-ajattelu voi myös olla kanssa-erimielisyyttä. Teoksen toisessa osassa Puig de la Bellacasa hyödyntää kokeuksiaan ympäristöaktivismin ja permakulttuurin parissa ja hahmottelee uudenlaista maasuhdetta (*human-soil*) teknotieteellisenä aikana. Kirjoittaja on harjoittanut käytännöllistä hoivaavaa maasuhdetta, mikä on suunnannut hänen ymmärrystään vastavuoroisen hoiva-suhteen mahdollisuudesta.

Lopuksi Puig de la Bellacasa pohtii tarkastelukulmansa ilmeistä kritiikkiä: onko sittenkin pelkkä antropomorfistinen, toiveikas illuusio olettaa enemmän-kuin-inhimillisen hoivan olevan vastavuoroista? Tuskin maaperän madot tai mikrobit ovat kovin huolissaan ihmisten hyvinvoinnista. Juuri siksi kyse onkin spekulatiivisesta etiikasta: varmoja vastauksia ei tarvitsekaan tarjota. Riittää, että ravistelee itsestäänselvyyksiä ja esittää kiinnostavia kysymyksiä.

Teos on urauurtava ja ajatuksia herättävä puheenvuoro tieteen ja teknologiantutkimuksen ja hoivan etiikan suhteesta. Se tarjoaa uutta käsitteistöä ja ajattelutapoja, joiden kautta tutkimuksen on mahdollista ottaa paremmin huomioon kiinnittyneisyys ja toisiinsa kioutuneisuus enemmän-kuin-inhimillisessä maailmassa.

Monesti harawaylainen feministinen luontokulttuurien tutkimus on vaikeaselkoista ja korkealentoista, mutta Bellacasan teos on tästä raikas poikkeus. Se on samalla teoreettinen mutta kuitenkin selkeäkielinen ja maanläheinen, ei koskaan liian etäällä empiriasta.

Teos on alusta loppuun tiivistä, kaikessa käsitteellisyydessään melko raskastakin luettavaa. Kokonaisuus on suhteellisen yhtenäinen, vaikka artikkelikokoelmamaisuudesta johtuen siinä on runsaasti toistoa. Toisaalta luvut kantavat vaikka yksittäinkin luettuina.

Teos osuu tämänhetkisen ekologisen kriisin ja kiivaana vellovan posthumanistisen antroposeenikeskustelun ytimeen. Se onnistuu olemaan samanaikaisesti sekä teoreettisesti vahva että pysyttelemään kuitenkin empirian, jokapäiväisen elämän ja toiminnan tasalla. Siksi ei yhtään harmita, että *Matters of Care* ei lopulta koskaan ollutkaan minun yksityinen salaisuuteni, vaan sen on löytänyt yhä kasvava joukko yhteiskuntatieteilijöitä, jotka ovat heränneet ajatukseen, että yhteiskunnan ”me” onkin enemmän kuin ”me ihmiset”. Kirjan soisi kuluvan myös luonnon- ja teknotieteiden edustajien käsissä.

Veera Kinnunen